

## מראי מקומות- בבא בתרא קס"ד

דעד שילכו לברר, ימחק לגמרי ולא יוכלו לברר זיפּו.

(ג) **דכתבי בין סהדא לסהדא- העיר בשו"ת**

**הרשב"א** (ג', ב', ובמיוחסות, צ"ד), הא כיון שיש רק עד אחד למטה ממה דאי' בהשטר "אנחנא סהדי וכו'", א"כ למה כשר, הרי לכאור' אין כאן אלא עד אחד. והוכיח מכאן דאין צריך אלא שעד אחד יחתום על דבר זה, ואין צריך ששניהם חותמים על דבר זה דאנחנא סהדי וכו'. וביאר דהסברא הוא דבעצם אין חשש משקר בעד אחד, דהא מצינו דיכול לחייב ממון, ע"י שבועה או בענין נסכא דר' אבא וכדו'. וכ' דאין לומר דכיון דשניהם חותמים על המחק, ממילא אמרי' דכשחתם הראשון על עיקר השטר, הוי כאילו חתם גם ע"ז, ע"ש לראיתו (וע"ע במיוחסות שם דכ' דלפ"ז גם אם א' מהם הי' מת בשעה שעושה ההגהות, מ"מ מהני מה שהאחר חותם, וזה לכאור' צ"ע, שהרי אין כאן אלא ע"א בכלל על דבר זה).

**בריטב"א** שהביא שרבו חולק על דין זה, וס"ל דרק כאן שייך לכתוב אנחנא סהדי וכו'. ומה דפריך הגמ' מהסיפא, דעדיו על הנייר, דלמה פסול, לכתוב בין העדים אנחנא סהדי וכו', אף דבעצם אין שייך שם, דשייך רק היכא דחתמו על המחק, דאז י"ל דכוונתם כשחתמו ודאי שיאמרו אנחנא סהדי וכו', אה"נ, הי' הגמ' יכול ליישב זה, והא דלא תי' כן הוא משום דאיך ניהא טפי לאשמעין, וע"ש עוד. וע' מש"כ הש"ך (חו"מ מ"ד, כ"ד)

בדיחוי ראיית הרשב"א. וע"ש עוד בביאור **הגר"א** (שם, אות כ"ט) דכ' דמה דצריך רק א' שיחתום ע"ז, היינו משום דאדעתא דהכי חתם העד הראשון. וע' בקובץ **שעורים** (תקצ"ד) דהק' על הרשב"א, דאפי' אם אמרי' דאין חשש משקר על עד א', מ"מ הא גזו"כ הוא דאין סומכין על עד אחד לענין ממון. וצידד דאולי כיון דע"י עדות הע"א ממילא יש כאן עדות שנים, א"כ שפיר יכולין לסמוך על עדותו. ועוד ביאר דכאן הוי גילוי מילתא בעלמא שיש כאן ב' עדים, ומצינו אף לגבי

(א) **אין העדים חותמין על המחק אא"כ נמחק בפניהם- פי' הרשב"ם**, ואם יראו מקום חתימתן משונה במחיקה מן העליון, לא יחתמו. פי' בספר **עמודי שש** כוונת הרשב"ם, שהי' ק' לו, דאפי' אם אין העדים חותמים אא"כ נמחקים בפניהם, עדיין יש חשש שיעשה דיותא במקום חתימת העדים, וימחקנה, ואח"כ יכתוב שטר עם חתימת עדים על כל השטר, ובפניהם ימחק כל השטר, ואז יחתמו, כיון דנמחק בפניהם, ובאמת במקום חתימתן הי' נמחק ב' פעמים, וא"כ יש לחוש ששוב ימחק השטר, ונמצאו השטר ומקום החתימות נמחקו ב' פעמים. וע"ז תי' הרשב"ם דבכה"ג יראו מקום חתימתן משונה משאר השטר, ולא יחתמו. אולם העיר, א"כ למה צריך להא דעדים לא יחתמו אא"כ רואין המחק בפניהם, תיפוק לי' שלא יחתמו אם רואים מקום החתימה שונה ממקום השטר. וכ' דדבר זה בפנ"ע אינו סברא כ"כ (ע"פ מש"כ תוס' דקודם שיכתוב על מקום החתימה קשה להכיר החילוק), ולכן באמת יש מקום לחוש שלא יכירו, ולכן עדיפא להגמ' לשנויי שאין חותמים אא"כ וכו', רק לגבי החשש שמא ימחק קודם וכו', בזה צריכין לשנויי שגם מסתבר שיראו היכר.

(ב) **הוא על הנייר ועדיו על המחק, כשר- פי'**

**הרשב"ם**, אם מכירין לחתימתן, או שהי' כת"י יוצא ממקום אחר. ולכאור' דבריו תמוהים, הרי בכל שטר ג"כ הדין כן, ומ"ש שהביא דין זה כאן. וכ' באור **החמה** דמשמע דבכה"ג צריך קיום אפי' אם אין הלוח טוען מזויף. ואף דבכל שטרות אמרי' דלא חשוד איניש לזיופי, מ"מ היכא דחתמי על המחק, שוב אין כאן חזקת כשרות. אולם העיר האור החמה ע"ז, דלכאור' איפכא מסתברא, דכל מה שירצה לזייף, לא יבא לזייף על נייר מחוק, דע"ז יחשדוהו. וצידד ליישב דהא דלא חציף איניש לזיופי, היינו משום דכיון דצריך הוא להחזיר את השטר ללוח, יש לחוש שהלוח יביא השטר אצל העדים ויברר זיפּו. אבל כשזה על נייר מחוק, שאין הכתב נשאר לימים רבים, אינו חושש כ"כ, ומזייף, וחושב

שאינו מוכח מתוכו אף דאנו רואין השטר בידו, א"כ שטר שאין בו זמן כלל לעולם נחשב שאינו מוכח מתוכו. וזה א"א, שהרי בהדיא תנן דר"מ ס"ל דגט שאין בו זמן הוא א' מג' גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר. וצידד דאולי נחשב מוכח באותו רגע שהוא תופס השטר, ובשלמא בגיטין, בעינן רק שיהא מוכח באותו רגע, משא"כ בשטרות, דבעינן שיעמדו לימים רבים, א"כ לא מהני מה שהוא מוכח באותו רגע, וצריך שיהא מוכח מתוכו אף לענין לאחר זמן.

(ז) **כלך מלשון הרע הזה- פי' הרשב"ם**, דהיינו שלא הי' לו להטיל אשמה על אחר, אלא הי' לו לומר איני כתבתי. וע' בקובץ שעורים (תקצ"ה) דדן באופן שלא יאמינו אם לא הי' אומר מי הוא שעושהו, האם בכה"ג מותר לספר או לא (ונקט דכאן ודאי הי' רבי מאמינו אף אם לא הי' אומר מי הי' העושה), והביא דהתפץ חיים (סוף הל' לה"ר, בבאר מים חיים) כבר דן בזה. והביא מהר"ח או"ז (שו"ת סי' קמ"ב) דמבואר דבכה"ג מותר, ואף אם העושה כן כיוון לדבר מצוה ולא לעשות שום רע, מ"מ מותר לומר עליו שהוא עשהו.

(ח) **לעולם אל יספר אדם בטובתו של חברו, שמתוך טובתו בא לידי רעתו- פי' הרשב"ם**, שמתוך שמרבין בשבחו, מזכירין שם גנות שבו. והק' המהרש"א, דבכמה דוכתי בתלמוד מצינו שהיו משתבחין במדות ומעלות הצדיקים והחסידים, והביא דגם הרמב"ם בפיה"מ לאבות בפ"ק כ' דהמעלה דהאזהב לשבח הוא משום שייטבו המנהיגים בעיני בני אדם. ודייק המהרש"א מרש"י בערכין וכן מהרשב"ם כאן דאולי החסרון הוא דמשביחין אותו יותר מדאי, דעי"כ מביאים לידי רעתו. אבל העיר דמסוגיין לא משמע כן, דלא אמר אלא דיהודה חייטא כתיב'. ולכן פי' המהרש"א דלא אמרי' דאל יספר בטובתו של חברו אא"כ ע"י ההוא טוב יבא לידי רעה. דהיינו, דכאן הרי הקיום של הלה"ר דיהודה חייטא כ' הגט מקושר הי' ע"י הא דאמר דכ' הספר תהילים, דעכשיו הי' יכול רבי לדעת בודאות דהגט מקושר הי' נכתב ע"י יהודה חייטא, ולכן זה

דבר שבערוה דגילוי מילתא בעלמא מהני ע"י עד אחד.

(ד) **חיישינן לב"ד טועין- הק' הריטב"א**, הא לעיל (קלח:) אי' דלא חיישינן לב"ד טועין. ותי' דהתם בדברים של הלכה, אבל בבדיקת דיו אפשר דלא בקיאי במילתא וטעמא לאו אדעתיהו.

(ה) **הריני נזיר... הינא אחת- הק' תוס'**, מהו החי' של הברייתא, הרי ודאי יכול להעשות נזיר בכל לשון שירצה, וא"כ אם הפירוש של הינא היא אחת, א"כ ודאי נזיר הוא נזירות אחת, וכן להלן, ומה קמ"ל. ובביאור תי' של תוס', ע' במהרש"ל, ומשמע דכוונתו בתירוצו הוא דהחי' הוא דדיגון וטריגון יש להם דין של לשון הקודש, והנפק"מ בין לשון הקודש ובין לשון לע"ז הוא דבלשון הקודש יכול לנדור אפי' אם אינו מבין הלשון. וע' בקובץ שעורים (תקצ"ז) דכ' שאין כוונת תוס' לומר דאינו יודע בכלל מהו אומר, דא"כ אפי' אומר בלשון הקודש לא מהני, שהרי אין כאן פיו ולבו שוין. אלא ביאור הדברים הוא דאפי' אם אינו יודע משמעות לשון דיגון, אלא דידוע דע"י אמירה זו מקבל ע"י ב' נזירות, מהני. וע"ע ברמב"ן דכ' דאע"פ שאינו מכיר בלשון זה כלל, מ"מ כיון דמתכוין לנזירות נזיר הוא וניש לע"י אם כוונתו כנ"ל, או דכוונתו דכיון דמקבל ע"ע נזירות, אע"פ שאינו יודע כמה נזירות, מ"מ כיון דידוע דמקבל ע"ע נזירות, סגי בזה, וצ"ע למה יהי' הדין כן. וע"ע במהרש"א דכ' דכוונת תוס' כהרמב"ן.

(ו) **ודלמא דאריך במלכותי- פי' הרשב"ם**, כלומר, לאחר שהאריך ומלך כמה שנים לזה פלוני זה מפלוני, ולא יטרפו לקוחות אלא מכאן ולהבא. וע' בקובץ שעורים (תקצ"ו) דכ' דעכ"פ דמבואר מדברי הרשב"ם דמכאן ולהבא יכול לגבות, ואף דלכא' אין השטר מוכח מתוכו אף מעכשיו, דהא עדיין המלך מולך, והי' שייך בעצם מצד השטר דאינו עד לאחר זמן, ומ"מ כשר מכאן ולהבא. והעיר דזהו דלא כשי' תוס' בכתובות (צ"ד), דס"ל דלטרוף מלקוחות צריך לכ"ע שיהא השטר מוכח מתוכו. ודחה דאולי גם הרשב"ם מודה לתוס', אלא דכוונתו במכאן ולהבא היינו לאחר מיתת המלך. אבל הק' על תוס', דאי נימא דבתוך הזמן, כגון באמצע היום, נחשב

נחשב אבק לשון הרע, דע"י השבח יכול  
לבוא לידי רע, אבל בדרך כלל, אדרבה, מצוה  
הוא לספר בטובתו של חברו. **וע' בחפץ**  
**חיים** (כלל ט', באר מים חיים ג') שהביא  
מהסמ"ג (י"א) והרמב"ם שכתבו דהאיסור  
הוא לומר דבר של שבח בפני שונאיו, דזה  
גורם אותם לספר בגנותו, וכ' הסמ"ג דאם לא  
אמרי' הכי, הרי מצינו דר"י בן זכאי הי' מונה  
שבחן של תלמידיו, ואיך הי' יכול לעשות כן,  
אע"כ כנ"ל. ועוד הביא הח"ח שם (הל' ב')  
דאין לשבחיו בפני רבים, משום דמסיבת  
רבים לעולם יש מיימינים ומשמאילים,  
וקונאים, וכו', וודאי יבא א' לספר בגנותו.  
וע' בבאמ"ח שם שהביא דכן פי' הרמב"ם  
בביאור הא דגער רבי בר' שמעון ברי'  
בסוגיין. **וע"ע בשטמ"ק בשם השיטה**  
**לא נודע למי**, דפי' דמיירי באדם שמקצת  
מעשיו מתוקנים ומקצתם לא (דהיינו, דדוקא  
בכה"ג יש לחוש שיבואו אח"כ לדבר  
בגנותו).